

הצעת חוק פקודת המשטרה (תיקון: הוראות בדבר פיזור הפגנות), התש"פ-2020

הוספת
סעיף 89

לאחר סעיף 88 בפקודה יבוא:

"89(א) פיזור הפגנה שאושרה כדין תתבצע תוך שימוש בכוח מידתי בנסיבות העניין.
(ב) על משטרת ישראל תוטל האחריות הנזיקית על הפרה של החובה האמורה בס"ק (א).
(ג) השר ייקבע את דרכי הביצוע של חוק זה, ובהתאם את השימוש המותר בכלים השונים בתקנות, אשר יובאו לאישור בפני וועדת הפנים והגנת הסביבה."

דברי הסבר

הצעת חוק זו באה לקבוע אמות מידה ראשוניות בדבר הפעלת כוח משטרתית בכדי לפזר הפגנה שאושרה באופן לגיטימי. פקודת המשטרה כוללת בתוכה מספר הוראות הקשורות בכללים הבסיסיים למתן אישור לקיום הפגנה או התקהלות ציבורית של מעל 50 איש. היעדר ההסדרה של הנושא בחקיקה ראשית הביאה לכך שההוראות בהקשר זה נקבעו במדרג נורמטיבי נמוך: הנחיות פנימיות של היועץ המשפטי לממשלה ושל המשטרה. בשנים האחרונות אנו עדים ועדות לשימוש תכוף בכלים לא-מידתיים לפיזור הפגנות, כאשר ברובו כוון נגד קבוצות מוחלשות ומיעוטים פוליטיים, חרף ההתנגדות המתמשכת מטעם ארגוני החברה האזרחית אשר הדגישו את הסכנה הפיזית והבריאותית שנשקפת למפגינים משימוש בכלים אלו. הצעת חוק זו מבקשת להידרש לנושא ולהציע מודל מדורג לטיפול בנושא, בשילוב של חקיקה ראשית ומשנית מוסדרת לפי הכללים הקבועים במדרג הנורמטיבי בדיון הישראלי.

סעיף קטן (א) בהצעת החוק הנ"ל מבקש לקבוע את אמת המידה הכללית אליה המשטרה צריכה להיות כפופה בעת פיזור הפגנה, זאת גם בהתאם לנקבע בנושא זה בבית המשפט העליון בשורה של פסקי דין. לאור המורכבות של הגדרת אמות מידה מדויקות אשר יתאימו לשלל המקרים השונים שמשטרת ישראל נדרשת להתמודד איתם בשגרת היום-יום, הנוסח המוצע נועד להבטיח כי שימוש לא-מידתי בכוח הרב הנמצא בידי גורמי אכיפת החוק לא ישמש נגד מפגינים אשר ממשים את זכותם הדמוקרטית והחוקתית לחופש הביטוי.

סעיף קטן (ב) קובע מפורשות כי הפרת ס"ק (א) תיחשב כהפרת חובה חקוקה בדיני הנזיקין, ובכך תאפשר למפגינים לתבוע את המשטרה על נזקים אשר נגרמו להם בעת הפעלה לא מידתית של כוח משטרתית. סעיף זה נועד לייצר הרתעה משמעותית אף יותר למשטרת ישראל כך שתחדל להפר את העקרונות החוקתיים של הפעלת הכוח שניתנה לה, במיוחד בהקשר של מימוש זכות המחאה. סביר, לאור הדין הנזיקי בישראל, כי הנזק אשר ייפסק לטובת המפגינים יקרה כאשר ההפרה היא משמעותית ביותר. חשוב להדגיש כי האחריות הנזיקית היא של המשטרה כאורגן ממלכתי, ולא של השוטרים כפרטים יחידים.

סעיף קטן (ג) קובע כי פירוט היישום של אמת המידה הקבועה וההשלכות שלה על השימוש בכלים השונים הנמצאת בידי המשטרה תיקבע בתקנות אשר השר יביא לוועדת הפנים והגנת הסביבה בכנסת. סעיף זה מגן למעשה מפני האפשרות כי על אף החקיקה הראשית, הנהלים המשטרתיים יעמדו על קנם ולא ישתנו. חיוב השר הרלוונטי להגיש תקנות לפיקוח ולאישור של הכנסת מבטחת כי הנהלים האמורים יקבעו בהליך מסודר ושקוף לציבור.

הצעת החוק כאמור חשובה בייחוד על רקע השימוש התדיר באמצעים לא חוקתיים על ידי המשטרה בהפגנות השונות ברחבי הארץ, באופן שהבליט את הצורך בעיגון הנושא בחקיקה ראשית. עצם העברת החוק האמור בהליך החקיקה המלא של הכנסת יעורר דיון ציבורי נרחב ונדרש בהקשר של

הסמכויות שניתנות לשוטרים בעת פיזור הפגנות. בנוסף, קביעת הנושא בחקיקה ראשית ומשנית מסודרת תקל על הציבור לדעת את זכויותיו בעת מימוש חופש המחאה.

